

Ministr Nekula pro E15: Obchodníci spolu soutěží jen v tom, kdo zdraží víc, říká ministr zemědělství Nekula

12.4.2023 - | Ministerstvo zemědělství ČR

Zákazníky v českých obchodech již delší dobu trápí vysoké ceny potravin.

Nejčastěji z toho obviňují prodejce. Vina za vysoké ceny potravin ale podle **ministra zemědělství Zdeňka Nekuly** není jen na straně obchodníků. I mezi farmáři a potravináři se najdou ti, kteří cenu šroubují co nejvýš. „Nejvíce to ale vidíme u obchodníků, kteří jsou na vrcholu pyramidy a diktují podmínky na trhu,“ říká ministr.

Jak vás a rodinu zasáhl růst cen potravin?

Jako rodina se snažíme jíst střídavě, nevyhazovat. V průměru za loňský a předloňský rok spotřeboval každý Čech až 800 kilogramů potravin. Neříkám, že snědl. Velké množství potravin se vyhodí. Máme doma zahrádku, takže pěstujeme svoje brambory a zeleninu. Tchán i otec chovají králíky a slepice, takže máme domácí produkty. Ovoce, zeleninu, vajíčka i maso.

Zdražení potravin ale vnímám, protože chodím do obchodů a nakupuji. Ceny potravin mě proto vůbec netěší. Na druhou stranu jsem upravil svůj jídelníček. Omezil jsem kaloričtější jídla i spotřebu masa. Nejsem vegetarián, i tak se maso snažím dva dny v týdnu vynechat, aby si tělo odpočinulo. Steak si ale jednou za čas dám rád. Vysoká cena potravin je špatně. Konkurenční trh se pokazil. Místo toho, aby tu byla soutěž, kdo dodá srovnatelné potraviny zákazníkům levněji, se někteří účastníci trhu začali chovat tak, kdo zdraží víc.

Co to v praxi znamená?

Z nervozity kvůli zdražování energií a válce na Ukrajině si zemědělci, potravináři i obchod promítali své zvýšené náklady do cen, ale navíc zkoušeli, co zákazník vydrží. Bohužel to bylo například vidět u cukru, kde obchody v předvánočním období testovaly, co zákazník unese. Proto jsme na ceny začali poukazovat a situaci řešit. Cena cukru pak v lednu a únoru poklesla.

Pod **ministerstvem zemědělství** nejsou všechny kontrolní orgány, které mohou řešit situaci v maloobchodě, a tak jsme o tom jednali na vládě. Premiér Fiala mě pověřil zřízením mezirezortní pracovní skupiny, kde jsou i zástupci ministerstva průmyslu a obchodu, financí, Národní ekonomické rady vlády i šéfporadce pana premiéra.

Tato pracovní skupina postupně vede k napravování situace a sleduje ceny. Naším cílem není ovlivňovat trh. Nechceme žádné umělé zásahy do cen, jako se stalo v Maďarsku, kde to vyústilo v největší inflaci, co se týká cen potravin. Touto cestou určitě nepůjdeme. Jde nám o to, aby znovu vzniklo zdravé konkurenční prostředí. Ať mezi sebou obchodníci soutěží a bojují o zákazníka.

Další test cenové politiky ukázaly Velikonoce, kdy ale vejce nezdrazila. Překvapilo vás to?

Cena vajec koncem března klesala, protože obchodníci začali zdravě soutěžit. Viděli jsme, že řada řetězců se s cenou pohybovala mezi čtyřmi a pěti korunami. Objevily se i případy, kdy cena poklesla pod čtyři koruny. Na druhou stranu na Slovensku, kde jsou zastropované ceny některých potravin,

vychází cena vejce zhruba na devět korun. Tou cestou jít nechceme.

Potřebujeme naopak ceny dostat dolů a situace tomu již nahrává. Jde zejména o to, aby obchodníci snížili své přírážky například u zmíněných vajec. Před rokem jim stačila korunová a nyní potřebují víc než dvě koruny. Obchodníci si tak přírážku zvětšili na úkor zákazníků. Proto vidíme prostor k dalšímu snížení ceny vajec. V předvelikonočním období byla cena vajec intenzivně sledována.

Kdo ze zemědělské vertikály tedy může za vysoké ceny potravin nejvíc?

Vina není jen na straně obchodníků. I mezi farmáři a potravináři se najdou ti, kteří cenu šroubují co nejvýš. Nejvíc to ale vidíme u obchodníků, kteří jsou na vrcholu pyramidy a diktují podmínky na trhu. Nejvíc se to ukázalo u cukru. Cukrovary loni na podzim zdražily o šest korun za kilogram, tak si obchodníci přihodili čtrnáct korun. Obchodníci to zkoušejí. Přitom klesají jak ceny pohonných hmot, tak energií i hnojiv. Snížení vysokých cen vstupů se tak projeví a je načase, aby to pocítil i koncový zákazník.

Od dohledu na ceny zde je antimonopolní úřad, který sleduje, že nedochází ke zneužívání monopolního postavení či ke kartelovým dohodám. Co kontroly konkrétně dělají?

Antimonopolní úřad již například může využívat rozšířených pravomocí v rámci novely zákona o významné tržní síle, zároveň může obchodní inspekce využívat novely zákona o ochraně spotřebitele, která rovněž platí od začátku roku. Tady jde o boj proti rádoby slevám, kdy řetězec na několik dní zboží výrazně zdraží a následně poskytne slevu z této uměle navýšené ceny. Vydělává ale stejně, protože cena – například cukru – je stále velmi vysoká. Obchodní řetězce tak dělají ze spotřebitelů hlupáky. Jsem pro to, aby slevové akce zůstaly, ale poctivé. Ne klamavé.

Farmáři loni ohlásili výrazný růst zisku o 42 procent. Nemají na zdražování také svůj podíl?

Zemědělci výrazně profitovali u obilí nebo olejnin, ale prodělávali například u produkce vepřového masa. Tam jsou ztráty již třetím rokem. Je zde obrovský problém s cenami vepřového masa, které drtí české chovatele. A nejen české, ale i německé, belgické nebo polské. Viníkem je španělská nadprodukce vepřového. Situace se však letos změní, protože zemědělci nakoupili drahá hnojiva, ale ceny obilí a olejnin na trzích výrazně klesají, a to zhruba na polovinu. Velké problémy měli i ovocnáři a pěstitelé zeleniny. Proto se dá říct, že ne všichni zemědělci jsou vítězové.

Ovlivní výrazně situaci v zemědělství to, že malí farmáři nově dostanou víc peněz na úkor těch velkých?

Není to tak, že by někdo dostal peníze na něčí úkor. My jsme po debatě nejen uvnitř koalice, ale i se zástupci nevládních organizací nakonec zvolili možnost podpory menších a středních zemědělců platbou na první hektary a zavedením speciální platby pro malé zemědělce do čtyř hektarů. Jde o administrativně jednodušší způsob, který efektivně podpoří ty, kteří to potřebují. Současně ale zůstala zachovaná dostatečná podpora pro všechny zemědělce bez rozdílu velikosti, kteří hospodaří v souladu s pravidly.

Důležité hlavně je, že v příštích pěti letech mohou zemědělci, potravináři a další příbuzné obory získat zhruba 200 miliard korun, tedy v průměru 40 miliard korun ročně. Je to výrazně víc než v předchozím období, a to díky tomu, že se nám podařilo prosadit navýšení kofinancování takzvaného druhého pilíře z národních zdrojů na 65 procent.

Podpora se tedy ještě zvýší. Zvažuje se například výstavba velkých skleníků se státní podporou, což by pomohlo pěstitelům ovoce a zeleniny?

Ministerstvo v rámci Programu rozvoje venkova poskytovalo již v období let 2014–2020 subvence na opatření, která podporovala investice do zemědělských podniků. Mimo jiné bylo možné čerpat podporu i na výstavby a rekonstrukce skleníků a fóliovníků včetně souvisejících technologií. V následujícím období bude opět možné čerpat podporu v rámci Strategického plánu Společné zemědělské politiky 2023–2027, a to mírou dotace 40 procent. V případě, že by žadatel byl mladý začínající či ekologický zemědělec, může získat dotaci dokonce až 60 procent.

Bude se obměňovat struktura pěstovaných plodin? Jak poroste podíl bioprodukce?

Především chceme a snažili jsme se při nastavování pravidel, aby náš národní Strategický plán nové Společné zemědělské politiky zohledňoval reálnou situaci v našem zemědělství a změnil jej správným směrem. Tedy směrem k lepší péči o půdu a krajinu, ke zdravější vodě a kvalitnějším potravinám. Takže budu rád, pokud pole s jednotlivými plodinami budou menší, dále budeme pokračovat v podpoře citlivých komodit, jako je ovoce, zelenina nebo chmel, které jsou pro stav krajiny a půdy taky velice prospěšné. Motivujeme zemědělce ke změně struktury a rozšíření plodinové skladby – nově zavádíme podmínky, které by měly přispět k bohatším osevním plánům.

Bude se tedy dávat větší důraz na ekologické zemědělství, nebo zůstane v Česku stále popelkou?

S vládou jsme si dali za cíl, že čtvrtina zemědělské půdy se do roku 2030 přesune do režimu ekologického zemědělství s důrazem na ornou půdu. Plocha orné půdy obhospodařované ekologicky se mezi lety 2020 a 2021 rozrostla téměř o 10 procent a mezi roky 2021 a 2022 o dalších deset. Zatímco v roce 2020 bylo ekologicky obhospodařováno přibližně 93 tisíc hektarů orné půdy, na konci roku 2022 to bylo 105 tisíc hektarů. Dále minimálně desetina zemědělské půdy by měla do roku 2030 aktivně chránit opylovače a celkovou biodiverzitu, tedy meze, nárazníkové pásy, větrolamy, různé typy ochranných pásů nebo úhory. Věřím, že se to daří postupně naplňovat.

<https://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/ministr/vystoupeni-v-mediich/ministr-nekul-a-pro-e15-obchodnici-spolu.html>